

УДК 336.221.26**Н.Б. Фролова**, канд. екон. наук*Інститут економіки та прогнозування НАН України*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗПОДІЛУ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються особливості справляння податку на прибуток підприємств та податку з доходів фізичних осіб в Україні та світі з позицій їх впливу на розрив між рівнем податкового навантаження на капітал та працю. Аналізуються результати впровадження "подвійної системи оподаткування доходів" у скандинавських країнах, а також в Уругваї та Іспанії. Розглядаються окремі питання диференціації ставок оподаткування доходів від праці та від капіталу фізичних осіб в Україні. Визначено коефіцієнт бюджетної ефективності податку на прибуток підприємств в Україні, на основі якого обґрунтовано перспективність скорочення номінальної ставки цього податку.

Ключові слова: податкове навантаження, подвійна система оподаткування доходів, бюджетна ефективність податку.

У сучасних умовах макроекономічної нестабільності формування податкової системи, орієнтованої на досягнення високих темпів економічного зростання, стає надзвичайно актуальним, але водночас і надзвичайно проблематичним завданням. За результатами досліджень різних вчених, чим нижче загальний рівень податкового навантаження, тим кращими є умови для економічного зростання в країні (див., наприклад, [1]). На нашу думку, особливий інтерес у цьому відношенні становить також розподіл податкового навантаження, нерівномірність якого, за висновками В.П. Вишневського, і є основною причиною численних та глибоких соціально-економічних деформацій в Україні та світі. Його наслідком є небажання окремих категорій чи груп платників податків брати участь у фінансуванні державних видатків, що стимулює подальше розростання тіньового сектора економіки [2, с. 119].

Було б помилковим при цьому вважати, що для усунення таких недоліків достатньо лише рівномірно, тобто в однаковій мірі, розподілити податкове навантаження між різними групами та категоріями платників податків. Насправді мова має йти про розподіл податкового навантаження, що відповідає основним принципам оподаткування – принципу справедливості, відповідно до якого рівень оподаткування має співвідноситися з рівнем платоспроможності платників податків, та принципу еквівалентності, відповідно

до якого рівень оподаткування має враховувати вигоди, одержані платниками податків від споживання суспільних благ. Недотримання цих принципів і створює серйозні диспропорції в розподілі податкового навантаження в економіці.

Необхідно підкреслити, що особливо негативні наслідки для добробуту населення та економічного зростання країни має несправедливий розподіл податкового навантаження між основними джерелами доходів населення – праці і капіталу – та кінцевим споживанням. Це викривлює фінансові рішення економічних суб'єктів, пов'язані з розподілом доходу індивідів між споживанням та заощадженнями, а також з вибором працедавцями форми виплати доходів найманим працівникам – вибір між виплатою заробітної плати та дивідендів. При цьому варто зазначити, що під податковим навантаженням на працю та капітал ми розуміємо рівень відповідних податків у сумі доходів від праці та сумі доходів від капіталу, а під податковим навантаженням на кінцеве споживання – рівень відповідних податків у кінцевих споживчих витратах сектору домогосподарств.

Посилення податкового навантаження в умовах стрімко зростаючої міжнародної мобільності ключових економічних ресурсів – праці та, особливо, капіталу – зумовлюють необхідність проведення серйозних трансформацій у структурі податкової системи України. З метою перерозподілу податкового навантаження між джерелами податкових надходжень з мобільною базою оподаткування (капітал), з менш мобільною базою (праця) та немобільною податковою базою (кінцеве споживання). Водночас при цьому необхідно відзначити, що прийняття таких рішень має базуватися не на оцінці номінальних ставок оподаткування, а виходячи з їх фактичного рівня оподаткування, що має важливе значення для потенційних інвесторів при оцінці доцільності додаткових капіталовкладень та виборі територіального розміщення інвестицій та об'єктів інвестування.

Результати оцінки податкового навантаження в Україні, методика якої представлена в наших попередніх публікаціях [3], показують, що в Україні найбільшого тиску з боку вітчизняної податкової системи зазнає праця. Її ефективна ставка оподаткування в 2000–2009 рр. дорівнювала в середньому 33,7%. Рівень оподаткування капіталу в цей період коливався в межах від 15,7% в 2001 р. до 21,0% в 2005 р., а потім знову скоротився до 8,6% в 2009 р. і становив у середньому за весь цей період 15,6% (табл. 1).

Одержані результати свідчать про те, що існуючий розподіл податкового навантаження між працею та капіталом в Україні є непропорційним. Висновок щодо непропорційності розподілу податкового навантаження обґрунтований тим, що, як бачимо з табл. 1, розрив між ефективною ставкою оподаткування праці та ефективною ставкою оподаткування капіталу у 2001–2009 рр. (за винятком 2003 та 2005 рр.) перевищував 20 п.п., причому в останні роки цей розрив відчутно збільшився і досяг у 2009 р. 26,2 п.п. Таке значне перевищення фактичного рівня оподаткування праці над рівнем оподатку-

вання капіталу говорить про те, що капітал в Україні має багато можливостей для мінімізації свого податкового навантаження¹.

Таблиця 1

**Ефективні ставки оподаткування капіталу та праці в Україні
в 2001–2009 рр., %**

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	У середньому за період 2001–2009 рр.
Капітал, у т.ч.	15,7	16,5	18,2	15,6	21,0	17,4	14,4	13,2	8,6	15,6
домогосподарств	2,2	2,7	3,3	2,1	2,2	1,9	2,7	2,2	1,7	2,3
підприємств	27,4	30,5	29,5	23,7	35,1	27,6	21,2	19,3	12,2	25,2
Праця	32,6	33,3	33,5	32,5	31,6	34,2	36,5	34,3	34,8	33,7

Джерело: розрахунки автора на основі даних Міністерства фінансів України та Державної служби статистики України.

З іншого боку, відчутний розрив між рівнем оподаткування капіталу підприємств та капіталу фізичних осіб може бути зумовлений відмінностями у номінальних ставках податків, які накладаються на них. У першу чергу, це стосується номінальних ставок податку з доходів фізичних осіб та податку на прибуток підприємств.

Як відомо, в Україні система оподаткування доходів фізичних осіб та юридичних осіб є роздільною, оскільки в ній діють окремо закон про податок з доходів фізичних осіб та закон про оподаткування прибутку підприємств. Така система, на відміну від глобальної, передбачає, що різні категорії доходів, зокрема доходи від праці та від капіталу, оподатковуються за різними податковими ставками. Багато експертів у сфері оподаткування вказують на те, що роздільна система оподаткування доходів має ряд недоліків, пов'язаних, зокрема, з тим, що такою системою важче управляти, оскільки при "вирішенні проблеми класифікації, яка виникає при розподілі доходів на різні категорії" існує ризик нерационального використання адміністративних ресурсів [4, с. 2–3].

Світовий досвід показує, що елементи роздільного оподаткування доходів присутні практично в кожній податковій системі. У цьому контексті експерти МВФ Л. Бернс та Р. Кревер виділяють кілька моделей роздільного оподаткування доходів. Перша модель ілюструє ситуацію, коли податок на прибуток підприємств та податок з доходів фізичних осіб стягуються відповідно до двох різних законів, при цьому визначення податкової бази в цих законах є різними. Саме така модель застосовується в Україні, а також ще

¹ Це питання є предметом окремого спеціального дослідження, яке буде розкрито нами в наступних наукових публікаціях.

в Латвії, Румунії, Росії та Японії. Модель роздільного оподаткування доходів, яка діє в Німеччині та Іспанії, відрізняється від першої тим, що, хоча закон про оподаткування доходів фізичних осіб та закон про оподаткування прибутку підприємств в кожній з цих країн існують окремо, підходи до визначення оподатковуваного доходу, які містяться в цих законах, збігаються. Третя модель – це модель податкової системи, в якій норми оподаткування доходів фізичних осіб та підприємств визначаються одним законом, але при цьому зберігаються певні додаткові положення, що передбачають застосування особливого режиму оподаткування підприємств чи фізичних осіб. Саме так відбувається, наприклад, в Австралії, Канаді, Швеції та США.

Варто відзначити, що узагальнення досвіду різних країн щодо застосування тієї чи іншої моделі роздільного оподаткування доходів показало, що, насправді, наявність двох окремих законів щодо оподаткування доходів фізичних осіб та прибутку підприємств чи застосування одного єдиного закону з технічної точки зору не викликає ніяких суттєвих проблем, оскільки, як справедливо зазначили Л. Бернс та Р. Кревер, "форма закону не так важлива, як його зміст". Натомість ці автори наголошують, що для забезпечення більшої ефективності оподаткування доходів доцільно запровадити єдиний підхід до визначення бази оподаткування доходів від підприємницької діяльності як для фізичних осіб, так і підприємств. На їх думку, це дозволяє спростити податкову систему, а також зменшить стимули для платників податків порушувати податкове законодавство [4, с. 7].

Така ідея має прибічників і серед вітчизняних дослідників, однак їхні пропозиції стосуються переважно зрівнювання номінальних ставок оподаткування доходів від капіталу фізичних осіб та прибутку підприємств. Наприклад, С.М. Попов у своєму дослідженні вказує на доцільність зниження номінальних ставок оподаткування прибутку підприємств та процентних доходів фізичних осіб до рівня базової ставки податку з доходів фізичних осіб [5]. А.М. Соколовська пропонує зрівняти умови оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб "шляхом вирівнювання ставок податку на прибуток підприємств та податку з доходів фізичних осіб та забезпечення справляння в кінцевому підсумку обох податків за однаковою ставкою". Але при цьому автор зазначає, що разом із підвищенням ставки податку з доходів фізичних осіб має бути запроваджено неоподатковуваний мінімум доходів, який не повинен поширюватись на доходи фізичних осіб від капіталу – проценти, дивіденди тощо [6, с. 164].

Фактично мова іде про переорієнтацію податкової політики України на відокремлене оподаткування доходів фізичних осіб від капіталу та від праці. Слід зазначити, що до 2004 р., тобто до запровадження пропорційного податку з доходів фізичних осіб, в Україні подібна диференціація ставок оподаткування доходів фізичних осіб уже мала місце, але вона стосувалася переважно двох видів доходів від капіталу – спадщини та авторської винагороди. Так, згідно із Законом Української Радянської Соціалістичної Республіки "Про

прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства", прийнятому 5 липня 1991 р. [7], для сум авторської винагороди було передбачено граничну ставку оподаткування на рівні 30%, а що стосується виплат суми авторської винагороди, виплаченої повторно (неодноразово) спадкоємцям, то в цьому випадку ставка податку збільшувалася до 60–85%.

Водночас у ряді країн диференціація ставок оподаткування доходів фізичних осіб від праці та капіталу існує і зберігається дотепер. Так, у скандинавських країнах (Данія, Ісландія, Норвегія, Швеція та Фінляндія) з кін. 80-х – поч. 90-х рр. XX ст. практикується подвійна система оподаткування доходів (англ. dual income tax system). Сутність подвійної системи оподаткування доходів полягає в тому, що доходи фізичних осіб від капіталу та від праці оподатковуються диференційовано. При цьому, доходи від капіталу оподатковуються за пропорційною ставкою і, як правило, нижчою, ніж рівень оподаткування трудових доходів. Ідея запровадження такої подвійної системи оподаткування доходів в цих країнах полягала в забезпеченні нейтральності впливу податків на вибір джерел фінансування інвестицій, а також у підвищенні конкурентоспроможності податкової системи скандинавських країн [8, с. 23]. Реалізація цього завдання відбувалася, в першу чергу, за рахунок залучення до податкової бази всіх без винятку доходів фізичних осіб від капіталу, включаючи дивіденди, проценти по депозитах, приріст капітальної вартості активів, ренту, доходи фізичних осіб від підприємницької діяльності тощо. Таким чином база оподаткування капіталу фізичних осіб в скандинавських країнах була істотно розширена, в той час як в більшості інших країн ця база залишається досить вузькою, оскільки зазвичай деякі види доходів від капіталу ще й досі або користуються пільговим режимом оподаткування, або повністю звільняються від оподаткування.

Інша особливість скандинавської моделі оподаткування доходів полягає в збереженні прогресивної шкали оподаткування доходів від праці (переважно заробітної плати та пенсій). Зокрема, у Фінляндії в 1999 р. діяло сім номінальних ставок оподаткування трудових доходів фізичних осіб, рівень яких коливався від 0% для індивідів з річним доходом менше 7,9 тис. євро до 38% для тих, чий річний дохід перевищує 52,5 тис. євро. Хоча слід зазначити, що майже 60% платників цього податку сплачували середні ставки 19,5% та 25,5%, і лише до 2% платників застосовувалася його максимальна ставка [8, с. 10].

Що стосується оподаткування прибутку підприємств, то його ставка в рамках подвійної моделі оподаткування доходів у скандинавських країнах, як правило, відповідає рівню оподаткування доходів від капіталу фізичних осіб (близько 30%), що, як зазначає Р. Боудвей, дозволяє вирішити проблему мінімізації негативного втручання податкової системи в розподіл прибутків та заохочує індивідів до заощаджень [9, с. 7].

З 2007 р. подвійна система оподаткування доходів була запроваджена в Іспанії та Уругваї. Новий податок з доходів фізичних осіб в Уругваї не лише об'єднав базу тринадцяти існуючих до цього окремих прибуткових податків, а й навіть включив до неї такі види доходів, що раніше не оподатковувалися, зокрема відсотки по депозитах, ренту, приріст капітальної вартості активів та ін. Як і в скандинавській моделі, трудові доходи в Уругваї оподатковуються за прогресивною шкалою (10–25%), а доходи від капіталу, в тому числі прибутки підприємств, – за пропорційною шкалою (12%). В Іспанії рівень податкових ставок є трохи вищим: 18% для доходів від капіталу та 24–43% для трудових доходів. Однак на відміну від промислово розвинутих скандинавських країн, переваги подвійної системи оподаткування доходів у країнах, що розвиваються, зокрема Уругваї, пов'язують не лише із покращенням їх інвестиційного клімату, а, в першу чергу, з можливістю знизити диференціацію доходів у суспільстві та вдосконалити їх перерозподіл від багатих до менш заможних прошарків населення. Так, за оцінкою А. Барейкса та Дж. Рока, новий подвійний податок з доходів фізичних осіб в Уругваї сприяв зниженню коефіцієнта нерівності доходів Джині на 2,2 п.п. (з 37,6% в 2006 р. до 35,4% в 2007 р.) [10, с. 121–140].

Водночас існують певні доводи щодо можливих негативних наслідків "дуалізації" оподаткування доходів фізичних осіб від праці та від капіталу в країнах, що розвиваються. Як зазначає вітчизняний експерт з проблем оподаткування К. Швабій, запровадження такої системи може викликати появу нових схем мінімізації податкових зобов'язань, пов'язаних зі "штучною зміною податкового статусу доходу" [11, с. 135]. Групу ризику становить, у першу чергу, населення, яке одержує свої доходи як від праці, так і від капіталу.

Крім того, різниця між номінальною ставкою оподаткування доходів від капіталу та ставкою оподаткування трудових доходів фізичних осіб створює серйозні стимули щодо виплати доходів найманим працівникам за працю у формі, що оподатковується за нижчою ставкою, – вибір між виплатою заробітної плати чи дивідендів. Ми вважаємо, що подібні зміни ведуть до порушення нейтральності впливу податкової системи на фінансові рішення суб'єктів господарювання. Хоча при цьому слід зазначити, що, наприклад, у США ця проблема знайшла ефективне вирішення. Там, якщо працівник отримує дохід у формі дивідендів, а не заробітної плати, підприємство, де він працює, не має права на вирахування його суми дивідендів із сукупного оподаткованого доходу і таким чином зобов'язання підприємства по податку на прибуток не зменшуються [12, с. 5].

Зміна номінальних податкових ставок дозволить відповідним чином змінити не лише номінальне, а й фактичне податкове навантаження. Так, наближення номінальної ставки податку з доходів від капіталу фізичних осіб та ставки податку на прибуток підприємств сприятиме встановленню більш справедливого розподілу податкового навантаження на капітал, оскільки спрямоване на зменшення існуючого розриву між рівнем податкового наван-

таження на капітал підприємств та фізичних осіб (див. табл. 1). Разом з тим, в умовах України ефективність подібного заходу суттєво знижується через наявність цілого ряду нетрудових доходів фізичних осіб, які звільнено від оподаткування². З огляду на це, ми вважаємо, що заходи щодо вдосконалення розподілу податкового навантаження на капітал в Україні не повинні обмежуватися лише зміною номінальних ставок, а передбачати, в першу чергу, запровадження єдиного підходу до визначення оподатковуваного доходу підприємств та фізичних осіб, що базується на концепції сукупного доходу, згідно з якою оподаткуванню мають підлягати всі витрати індивіда на споживання за певний період плюс приріст капітальної вартості його майна (тобто заощадження) (див. детальніше [13]).

Окрім розміру податкових ставок та норм щодо нарахування оподатковуваного доходу, фактичний рівень податкового навантаження на капітал залежить також від ряду неподаткових чинників. До таких найбільш важливих неподаткових чинників американський дослідник Х. Розен відносить, зокрема, інфляцію [14, с. 404–407]. Він зазначає, що в умовах високих темпів інфляції зменшується реальна вартість податкових пільг, звільнень та вирахувань з оподатковуваного доходу, які встановлюються у номінальному вираженні. Якщо законом про оподаткування прибутку підприємств передбачено такі преференції, то це не лише робить капітал більш уразливим до темпів інфляції, але й знижує ефективність подібних заходів податкової політики, покликаних сприяти скороченню податкового навантаження на цей фактор виробництва.

Найбільш відчутного впливу інфляції зазнає податкове навантаження на капітал фізичних осіб, а саме на доходи у вигляді дивідендів та відсотків за депозитами. Якщо темпи інфляції є досить високими і перевищують номінальну ставку відсотків (ставка, що діє на ринку), нарахування податку на такі доходи на базі номінальних, а не реальних показників їх виплат означає, що цей податок має бути сплачений з прибутку, який не має реального приросту капітальної вартості. В результаті відбувається зростання фактичного рівня оподаткування доходів фізичних осіб від капіталу.

Щоправда, у деяких випадках інфляція може призводити і до зниження фактичного податкового навантаження на капітал. Це стосується, в першу чергу, податків, зобов'язання по яких встановлюються в номінальному

² До таких доходів належать, зокрема, державна матеріальна та соціальна допомоги у вигляді адресних виплат коштів, житлових та інших субсидій, допомога по вагітності та пологах, винагороди та страхові виплати, які отримуються платником податку відповідно з бюджетів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, допомога, яка надається членам сімей військовослужбовців України, які загинули внаслідок виконання ними службових обов'язків; державні премії або стипендії, відшкодування платнику податку шкоди, завданої йому внаслідок Чорнобильської катастрофи, аліменти, спадщина чи подарунок від близьких родичів; дивіденди, допомога на поховання, допомога на лікування та медичне обслуговування платника податку за рахунок коштів його роботодавця, плата за донорство; страхові виплати та ін.

вираженні, тобто у фіксованій сумі. Згідно з податковим законодавством України такий режим застосовується, зокрема, до єдиного податку на суб'єктів малого підприємництва та фіксованого сільськогосподарського податку. Крім того, скорочення фактичного рівня оподаткування доходів в результаті інфляції відбувається внаслідок відстрочки сплати платником податкових зобов'язань чи в результаті заборгованості сплати податку, але лише за умови, якщо відстрочка та заборгованість не індексуються на рівень інфляції.

Разом з тим скорочення номінальних ставок податків на капітал, навіть без відчутного скорочення фактичного податкового навантаження на цей фактор виробництва, може мати важливе значення для посилення конкурентоспроможності вітчизняної податкової системи. У цьому контексті необхідно відзначити, що в Україні, незважаючи на зниження ставки податку на прибуток підприємств до 25% у 2004 р., вона все одно залишається досить високою в міжнародному масштабі [15]. Такий стан справ створює ілюзію щодо надмірності податкового тиску на капітал підприємств у нашій державі.

З огляду на це, в цілому ми вважаємо позитивною тенденцією передбачене Податковим кодексом України скорочення номінальної ставки податку на прибуток підприємств до рівня 23% на період з 1 квітня 2011 р. по 31 грудня 2011 р. [16].

Ставка податку на прибуток підприємств в Україні на рівні 23% відповідає середньому її рівню в європейських країнах (близько 23,5% за станом на 2010 р.). Крім того, таке незначне скорочення номінальної ставки податку (з 25 до 23%, тобто на 2 п.п.) напевно не матиме занадто відчутного негативного впливу на рівень податкових доходів в Україні, хоча податок на прибуток забезпечує лівову частку доходів вітчизняного бюджету. Адже, за нашими оцінками, на 1 процентний пункт номінальної ставки цього податку припадає близько 0,2% ВВП його надходжень, що порівняно з іншими вітчизняними податками є досить низьким коефіцієнтом бюджетної ефективності. Це означає, що скорочення номінальної ставки податку на прибуток підприємств на 2 п.п., за нашими прогнозами, може призвести до зниження рівня надходжень цього податку у відсотках ВВП не більш ніж на 0,4 п.п.

Разом з тим, подальше скорочення номінальної ставки податку на прибуток підприємств до рівня 16%, як це передбачено в діючому Податковому кодексі України, на нашу думку, є не досить обґрунтованим та несвоєчасним. З одного боку, такий захід сприятиме наближенню номінальної ставки податку на прибуток підприємств та доходів фізичних осіб. Разом з тим, таке значне скорочення ставки податку (на 9 п.п. порівняно з 2010 р.) без віднайдення інших надійних джерел бюджетних надходжень, які б компенсували неодмінне зменшення обсягу доходів бюджету, принаймні у найближчій перспективі, в сучасних умовах може створити серйозну небезпеку загострення бюджетного дефіциту в нашій державі. Крім того, ефективність подібного

заходу з точки зору підвищення податкової конкурентоспроможності України буде низькою без відчутного посилення контролю над трансакціями капіталу, враховуючи значні масштаби ухилення вітчизняних суб'єктів господарювання від сплати податків.

1. *Илларионов А.* Бремя государства / А.Илларионов // *Вопр. экономики.* – 1996. – № 9. – С. 4–27; *Кашин В.А.* Налоговая политика: необходима коррекция принятого курса / Кашин В.А., Абрамов М.Д. // *Налоговые споры: теория и практика.* – № 1. – 2007. – С. 13–17.
2. *Налогообложение: теория, проблемы, решения* / В.П.Вишневский, А.С.Веткин, Е.Н.Вишневская и др. ; под общ. ред. В.П.Вишневого. – Донецк : ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. – 504 с.
3. *Фролова Н.Б.* Оподаткування доходів від праці та від капіталу в Україні / Н.Б.Фролова // *Економіка України.* – 2006. – № 12. – С. 21–28.
4. *Бернс Л.* Подоходный налог с физических лиц / Бернс Л., Кревер Р. // *МВФ,* 1998. – 86 с.
5. *Попов С.М.* Развитие системы оподаткування комерційних банків в Україні [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01 / С.М.Попов – К., 2005. – Доступний з : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/336575.html>
6. *Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку* : в 3 т. / за ред. чл.-кор. НАН України А.І.Даниленка. – К. : Фенікс, 2008. Т.1 : Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. – К. : Фенікс, 2008. – 468 с.
7. Закон Української РСР "Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства" (від 5 липня 1991 р. № 1306-ХІІ).
8. *Joumard I., Suyker W.* Options for reforming the Finnish tax system / OECD, working paper. – № 319. – 2002. – 52 p.
9. *Boadway R.* The dual income tax system – an overview [Електронний ресурс] / R. Boadway // *Cesifo Dice Report.* – Forum. – 2004. – № 3. – Р. 3–8. – Доступний з : <http://www.cesifo-group.de/DocCIDL/dicereport304-forum1.pdf>
10. *Barreix A.* Strengthening a fiscal pillar : the Uruguayan income tax / A.Barreix, J. Rocha // *Cepal Review.* – 2007. – № 92. – Р. 121–140.
11. *Швабій К.І.* Оподаткування доходів населення : проблеми науки та практики : [моногр.] / Костянтин Іванович Швабій. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 296 с.
12. *Gordon R.* Do we now collect any revenue from taxing capital income? / Gordon R., Kalambokidis L., Slemrod J. // *NBER, working paper.* – 2003. – № 9477. – 42 p.
13. *Фролова Н.Б.* Пропорційний податок з доходів: особливості та досвід використання / Н.Б.Фролова // *Фінанси України.* – 2005. – № 10. – С. 34–41.
14. *Rozen H.* Public finance / H.Rozen. – 3rd ed. – USA : IRWIN, Inc., 1992. – 650 p.

15. Більш детально див. *Фролова Н.Б.* Податкова конкуренція: нові виклики реформі податкової системи України / Н.Б.Фролова // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 3. – С. 48–60.
16. Податковий кодекс України (від 19 травня 2011 р. № 3387-VI).

Отримано 08.07.11

Н.Б. Фролова, канд. екон. наук

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ НАЛОГОВОЙ НАГРУЗКИ В УКРАИНЕ

В статье исследуются особенности взимания налога на прибыль предприятий и налога на доходы физических лиц в Украине и других странах мира с точки зрения влияния этих налогов на разрыв между уровнем налоговой нагрузки на капитал и на труд. Анализируются результаты введения "двойной системы налогообложения доходов" в скандинавских странах, а также в Уругвае и Испании. Рассматриваются отдельные вопросы дифференциации ставок налогообложения доходов от труда и от капитала физических лиц в Украине. Определен коэффициент бюджетной эффективности налога на прибыль предприятий в Украине, на основе которого обоснована перспективность сокращения номинальной ставки этого налога.

Ключевые слова: налоговая нагрузка, двойная система налогообложения доходов, бюджетная эффективность налога.

Frolova N.B. Candidate of Econ. Sci.

MAIN DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF THE TAX LOAD DISTRIBUTION IN UKRAINE

Corporate Profit Tax and Income Tax are investigated in terms of their impact on the gap between labor and capital tax burden in Ukraine and rest of the world. Effects of dual income tax system in Scandinavian countries, Uruguay and Spain are analyzed. Selected issues of tax rates differentiation of labor and capital income in Ukraine are considered. Fiscal Efficiency ratio of Ukraine's Corporate profit tax is evaluated in order to argue for its statutory tax rate reduction.

Key words: tax burden, dual income tax system, tax fiscal efficiency.